

Sygn. akt I UK 87/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 października 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Iwulski (przewodniczący)

SSN Katarzyna Gonera

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania Kazimierza U.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 4 października 2011 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 14 maja 2010 r.,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny wyrokiem z 14 maja 2010 r. oddalił apelację wnioskodawcy Kazimierza U. od wyroku Sądu Okręgowego w P. z 21 lipca 2009 r., którym oddalono jego odwołanie od decyzji pozwanego z 31 grudnia 2008 r. odmawiającej mu prawa do emerytury na podstawie art. 29 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (dalej ustawa lub ustawa o emeryturach i rentach)

wobec niezaliczenia do stażu emerytalnego okresu opieki nad teściową od 25 czerwca 2004 r. do 13 maja 2008 r. Wnioskodawca ma 31 lat, 5 miesięcy i 29 dni okresów składkowych i nieskładkowych. W okresie opieki nad teściową nie pracował i nie osiągał żadnego dochodu. Teściowa była uprawniona do emerytury, nie legitymowała się orzeczeniem stwierdzającym całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji, nie posiadała też orzeczenia o zaliczeniu jej do stopnia niepełnosprawności. Sąd Okręgowy stwierdził, że okres opieki nad teściową nie jest okresem nieskładkowym w rozumieniu art. 7 pkt 7 ustawy, gdyż użyty w nim termin „członek rodziny” odnosi się do członka rodziny uprawnionego do renty rodzinnej określonego w art. 67 ust. 1 i 2 ustawy, zatem teściów nie uważa się za rodziców. Ponadto teściowa nie miała orzeczenia lekarza orzecznika lub komisji lekarskiej ZUS stwierdzającego całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji, a także orzeczenia zaliczającego ją do jakiegokolwiek stopnia niepełnosprawności, czyli nie spełniała dalszych warunków z art. 7 pkt 7 ustawy. Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu wyroku oddalającego apelację podzielił wykładnię Sądu pierwszej instancji, że termin „członek rodziny” odnosi się do członków rodziny uprawnionych do renty rodzinnej. Niezależnie teściowa nie legitymowała się orzeczeniem stwierdzającym całkowitą niezdolność do pracy i niezdolność do samodzielnej egzystencji, ani nie posiadała orzeczenia o zaliczeniu jej do jakiegokolwiek stopnia niepełnosprawności. Okres sprawowania opieki nie był zatem okresem nieskładkowym w rozumieniu art. 7 pkt 7 ustawy.

Skarga kasacyjna zarzuciła naruszenie: 1) art. 7 pkt 7 ustawy przez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że termin „członek rodziny” odnosi się do członków rodziny uprawnionych do renty rodzinnej wymienionych w art. 67 ust. 1 i 2 ustawy; 2) art. 7 pkt 7 ustawy przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że przepis ten określa osobę uznaną za całkowicie niezdolną do samodzielnej egzystencji albo uznaną za niepełnosprawną w stopniu znacznym jedynie wtedy, gdy ta osoba miała orzeczenie lekarza orzecznika lub komisji lekarskiej ZUS stwierdzające jej niezdolność do samodzielnej egzystencji lub orzeczenie o stopniu niepełnosprawności; 3) art. 233 § 1 w związku z art. 328 § 2 k.p.c. oraz art. 316 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. a także art. 382 i art. 386 § 1 k.p.c., w następstwie którego doszło do pominięcia części materiału zebranego w postępowaniu a

zwłaszcza zaświadczeń lekarskich o stanie zdrowia osoby nad którą opieka była sprawowana. Skarżący wniósł o uchylenie wyroków i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nie jest zasadna, gdyż zaskarżony wyrok odpowiada prawu. Sąd Apelacyjny skupił się wprawdzie na analizie kręgu członków rodziny uprawnionych do zaliczenia opieki jako okresu nieskładkowego, niemniej jako podstawę negatywnego rozstrzygnięcia podzielił też stanowisko Sądu Okręgowego, że okres nieskładkowy z tytułu opieki warunkuje orzeczenie lekarza orzecznika lub komisji lekarskiej ZUS o inwalidztwie I grupy, całkowitej niezdolności do pracy oraz samodzielnej egzystencji a także orzeczenie o niepełnosprawności w znacznym stopniu.

Zgodnie z art. 7 pkt 7 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych okresem nieskładkowym jest przypadający przed dniem nabycia prawa do emerytury lub renty okres niewykonywania pracy, w granicach do 6 lat, spowodowany koniecznością opieki nad innym niż dziecko członkiem rodziny zaliczonym do I grupy inwalidów lub uznanym za całkowicie niezdolnego do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo uznanym za osobę niepełnosprawną w stopniu znacznym, sprawowanej przez członka jego rodziny w wieku powyżej 16 lat, który w okresie sprawowania opieki nie osiągnął przychodu przekraczającego miesięcznie połowę najniższego wynagrodzenia.

Sąd Najwyższy w uchwale z 5 lipca 2011 r. (I UZP 3/11) rozstrzygnął zagadnienie prawne i stwierdził, że: „Przypadający przed dniem nabycia prawa do emerytury okres niewykonywania pracy, spowodowany koniecznością opieki nad innym niż dziecko członkiem rodziny, który nie legitymował się orzeczeniem o całkowitej niezdolności do pracy oraz do samodzielnej egzystencji, nie stanowi okresu nieskładkowego w rozumieniu art. 7 pkt 7 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1127 ze zm.)”. W uzasadnieniu uchwały podkreślono między innymi, że uznanie osoby za całkowicie niezdolną do pracy i samodzielnej

egzystencji oraz zaliczenie do grupy inwalidzkiej następuje w trybie przepisów ustawy emerytalnej, a uznanie za osobę niepełnosprawną w trybie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz rozporządzeń wykonawczych do tych ustaw. Tak więc inwalidztwo I grupy, całkowita niezdolność do pracy i samodzielnej egzystencji są stanami prawnymi. Ich zaistnienie musi więc zostać stwierdzone wcześniej orzeczeniem, w trybie wynikającym z przepisów. Z tego powodu ustawodawca nie musiał dodatkowo precyzować, że przesłanki te mają być stwierdzone wcześniej lub, że chodzi o opiekę nad członkiem rodziny posiadającym orzeczenie (legitymującym się orzeczeniem). Wynika z tego, że konieczność opieki nad osobą posiadającą określone w przepisie art. 7 pkt 7 ustawy cechy wymaga, by cechy te zostały stwierdzone w trybie ustawowym przed okresem opieki.

Skład rozpoznający skargę w pełni podziela wykładnię art. 7 pkt 7 ustawy przyjętą w uchwale Sądu Najwyższego z 5 lipca 2011 r. Staż emerytalny, w tym okres nieskładkowy, powinien być każdorazowo wykazany (udowodniony) przez ubezpieczonego zainteresowanego prawem do emerytury. Z art. 7 pkt 7 ustawy wynika, że nie chodzi o jakąkolwiek opiekę, lecz tylko o opiekę nad osobą o szczególnie wysokim stopniu niezdolności do pracy (I grupy, całkowicie niezdolnej do pracy oraz samodzielnej egzystencji) lub ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Znaczenie ma więc aspekt dowodowy, który rozwiązuje sam ustawodawca stawiając wymóg uprzedniego „zaliczenia” lub „uznania” tych stanów za inwalidztwo lub niepełnosprawność, a więc formalnego ich potwierdzenia. Tylko wówczas spełnia się warunek okresu nieskładkowego, czyli czy opieka wykonywana jest nad osobą o kwalifikowanym stopniu niezdolności do pracy lub niepełnosprawności. Rozwiązanie to eliminuje ewentualne przyszłe spory w tym zakresie. Ustalenie *ex post* tych stanów lub granic między stopniami niezdolności do pracy czy niepełnosprawności może być utrudnione i nie ma przede wszystkim waloru wynikającego z aktualnego badania osoby będącej pod opieką. Uprzednie potwierdzenie przez uprawnione organy stopnia niezdolności do pracy czy niepełnosprawności jasno też określa sytuację ubezpieczonego zainteresowanego emeryturą, który w okresie opieki z reguły nie podejmuje zatrudnienia lub znacznie je redukuje. Wówczas posiadanie potwierdzenia określonego inwalidztwa czy

niepełnosprawności stanowi warunek wyjściowy do przyszłego zaliczenia okresu jako nieskładkowego a zarazem ma wpływ na określenie relacji z osobą nad którą opieka jest wykonywana.

W sprawie ustalono, że teściowa skarżącego nie została uznana za całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo za osobę niepełnosprawną w stopniu znacznym. Orzeczeń w tym zakresie nie zastępują zaświadczenia lekarskie o stanie jej zdrowia, gdyż lekarze leczący nie decydują o niezdolności do pracy. Chodzi tu o prawne rozumienie niezdolności do pracy lub niepełnosprawności. Ustrojowo orzekanie w tym zakresie należy do lekarzy orzeczników i komisji lekarskich na podstawie ustawy o emeryturach i rentach oraz ustawy z 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Z braku orzeczeń wydanych w tym trybie nie są zasadne zarzuty procesowe, gdyż sprawa została wyjaśniona do rozstrzygnięcia i Sąd mógł pominąć materiał dowodowy, skoro warunkiem zaliczenia opieki jako okresu nieskładkowego było posiadanie (legitymowanie) się wskazanymi orzeczeniami przed rozpoczęciem opieki. Zaświadczenia lekarskie tych orzeczeń nie mogły zastąpić. Nie spełniał się zatem warunek, pozwalający zaliczyć okres opieki jako okres nieskładkowy i przepis art. 7 pkt 7 ustawy nie miał zastosowania. W takiej sytuacji nie była konieczna ocena drugiego zarzutu skargi.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji, stosownie do art. 398¹⁴ k.p.c.